

Küresel Krizin Yerel Ekonomilere Etkileri: Bartın ve Karabük İli Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma

Şaban ESEN⁽¹⁾
Hande UYAR⁽²⁾

Özet: Bu çalışmada, ABD kaynaklı küresel finansal krizin, turistik tesisler üzerindeki etkileri ölçülmek istenmiştir.

Bu amaçla, kültür turizmi açısından öne çıkan Batı Karadeniz Bölgesi, Bartın ve Karabük (özellikle Safranbolu) illerindeki otel işletmelerine, 2010 yılı Eylül ayında, kolayda örnekleme yöntemiyle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları sosyal bilimlerde veri analizlerinde yaygın olarak kullanılan SPSS 18'de analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlardan, bölgedeki turistik tesislerin krizden etkilendikleri ancak bu etkilenmenin yıkıcı bir seviyede olmadığı belirlenmiştir. Yine anket verilerine göre, oda sayısı fazla olan tesislerin, oda sayısı az olanlara göre krizden daha az etkilendikleri belirlenmiştir. Sanılanın aksine yabancı turistlerin (özellikle Japonların) kriz sürecinde bölgeye olan taleplerinde bir azalmanın olmadığı tespit edilmiştir. Tesis yöneticilerinin eğitim seviyesi ile krizden etkilenme dereceleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Sektörde uzun süre faaliyet gösteren firmalar krizden daha az etkilenmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Sektörü, Otel Sektörü, Küresel Finansal Kriz, Kültür Turizmi

Effects of Global Crisis on Local Economies: A Research on Tourism Enterprises of Karabük and Bartın

Abstract: In this study, the impacts of global financial crisis that emerged in the USA on the touristic facilities have been examined.

To this end, in September 2010, a questionnaire was conducted to tourism facilities in Bartın and Karabük (particularly Safranbolu) districts, which are both outstanding cities in the West Black Sea Region for cultural tourism; and face-to-face interviewing method was used in this questionnaire. The results of the questionnaire were analyzed with SPSS 18, a widely used analysis for data analysis in social sciences. The results showed that the touristic facilities in the region are affected from the financial crisis however; this impact is not on a destructive level. Also according to the data obtained from the questionnaire, facilities with more rooms are less affected from the crisis when compared to facilities with fewer rooms. Contrary to popular belief it is ascertained that demands of foreign tourists (particularly Japanese) to the region did not decrease during the crisis. No significant difference was ascertained between the education levels of facility executives and their level of being affected by the crisis.

Key Words: Tourism Sector, Hotels Sector, Global Financial Crisis, Cultural Tourism

---

¹ Bartın Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü
(sabanesen@hotmail.com)

² Bartın Üniversitesi, Bartın MYO
(hande_uyar@hotmail.com)

Giriş

Bu çalışmamın amacı, 2007 yılında ABD’de eşik altı konut piyasasında başlayan, önce konut piyasasına sonra da ABD’de finansal piyasalara yayılan ve 15 Eylül 2008’ de küresel bir mahiyet kazanan küresel ekonomik krizin Batı Karadeniz Bölgesindeki otel işletmeleri üzerindeki etkilerini araştırılmaktır.

Bilindiği üzere ekonomik krizler, tüketicilerin satın alma davranışları üzerinde önemli etkiler doğururlar. Genellikle bu dönemlerde zorunlu ihtiyaçların dışında diğer harcamalar ertelenir bu durum ertelen mal ve hizmet üreticisi durumundaki teşebbüslerin faaliyetlerini olumsuz etkiler. Bu çalışmada, zorunlu harcama grupları arasında yer almayan “turizm olayına katılımın” belirlenen bölge itibarı ile turistik tesisler üzerindeki etkileri incelenmek istenmiştir.

Çalışma, küresel ekonomik krizin ülkemizde özellikle kültür turizmi alanında faaliyet gösteren otel işletmeleri üzerindeki etkilerini ortaya koymak açısından önem ifade etmektedir.

Zaman ve maliyet kavramları da göz önüne alındığında, çalışma Bartın ve Karabük illeri ile sınırlandırılmıştır. Bu bölge, özellikle hafta sonu Ankara ve İstanbul çıkışlı kültür turizmi güzergahlarının ilk sırasında yer almakta, ayrıca Karabük ilinin ilçesi konumundaki Safranbolu Dünya Kültür Mirasları listesinde yer alması dolayısıyla yabancı turistlerin uğrak noktalarından birini oluşturmaktadır. Anket, kolayda örnekleme yöntemiyle, krizin kısmen etkisini yitirdiği 2010 Eylül ayında işletme sahip veya yöneticileriyle yüz yüze görüşerek uygulanmıştır.

Çalışmada, öncelikle kriz kavramı, 2008 küresel finansal krizinin nedenleri ile turizm endüstrisi hakkında bilgi verildikten sonra uygulama ve sonuçlara değinilecektir.

1. Kriz Kavramı ve 2008 Küresel Finansal Krizin Nedenleri

Kriz, bir işletmenin hayatını tehdit eden faktörlerle karşılaşmasını ifade eder. Bazılarına göre beklenmedik, bazılarına göre de önceden sinyal verdiği halde belirtilerin çeşitli nedenlerden dolayı geç ve yanlış anlaşıldığı bir durumu ifade etmektedir (Mitroff, 2000:26).

Bir başka tanıma göre kriz, bir örgütün üst düzey hedeflerini tehdit eden, bazen de örgütün yaşamını tehlikeye sokan ve acil tepki gösterilmesini gerektiren; örgütün kriz öngörme ve önleme mekanizmalarının yetersiz kaldığı gerilimli bir durumdur (Can, 1997:312). Kriz, acil bir müdahale gerektiren ani, beklenmedik bir olaydır. (Torrington ve diğ. , 1989: 90-91).

Tehdit edici duruma müdahale edebilme yetersizliği, bazı araştırmacılar tarafından krizin temel ayırt edici özelliği olarak belirtilmiştir (Can, 2002: 333).

Kriz, arzu edilmeyen bir sonucu olan, planlanmamış bir olay, durum veya olaylar dizisi olarak tanımlanabilir (Sikich, 2002).

İşletmecilik anlamında kriz, örgütün amaçlarını ve varlığını tehdit eden, örgütün risk önleyici önlemlerini yetersiz kılabilecek nitelikte, örgütün ani tepkisini gerektiren beklenmedik ve hızlı değişikliklerin söz konusu olduğu, planlama ve karar mekanizmalarını olumsuz biçimde etkileyen, gerilimli bir durum olarak değerlendirilebilir. (Demirtaş, 2000: 359).

Tanımlardan şu çıkarımları yapmak mümkündür. Kriz işletme içi veya işletme dışından, tahmin edilen veya edilemeyen bir süreçte ortaya çıkabilen ve normal işleyiş düzenini bozan, hedeflere ulaşmayı engelleyen bir durumu ifade etmektedir.

1.1. Ekonomik Kriz

Buraya kadar yapılan açıklamalar çerçevesinde ekonomik krizi şu şekilde tanımlamak mümkündür. Ekonomik kriz, ekonomide aniden ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan olayların makro açıdan ülke ekonomisini, mikro açıdan ise firmaları ciddi anlamda etkileyecek sonuçlar ortaya çıkarmasıdır.

Ekonomik krizler çok değişik şekillerde ortaya çıkabilir. Ani talep daralmaları, iflaslar, işsizlik oranında ani artış, borsada çöküş, banka krizleri vs. ekonomik krizlerin başlıca örnekleridir.

1.2. 2008 Küresel Finansal Krizin Nedenleri

Krizler, “insan kaynaklı” ve “doğal kaynaklı” krizler şeklinde bir ayrıma tabi tutulabilir (Sausmarez, 2007:703). 2008 yılı ABD kaynaklı ekonomik kriz insan kaynaklı bir krizdir. Krizin temel nedeni olarak ise, ipotekli konut kredileriyle ilgili politikalarıdır.

Temel olarak krizin nedenleri ise, verilen Mortgage kredilerinin yapısının bozulması, faiz yapısındaki uyum problemi, konut fiyatlarındaki aşırı artışlar, menkul kıymetlerin fonlanmasında yaşanan sıkışıklık, kredi türev piyasalarının genişlemesi ve kredi derecelendirme sürecindeki sorunlar, şeklinde sayılabilir (Acar, 2009 :19).

2. Turizm Endüstrisinin Özellikleri

Turizm, sürekliliğe dönüşmemek amacıyla, bir yerden başka bir yere, gezmek, görmek, eğlenmek, dinlenmek, tanımak vb. gibi amaçlarla yapılan seyahatleri ve bu seyahatler dolayısıyla meydana gelen olay ve ilişkileri ifade eder(Olalı ve Timur, 1986:7).

Turizm endüstrisinin sektörel yapısı, fiziksel mal/ürün üreten sanayi sektörü yapısından farklıdır. Bu nedenle turizmin krizden etkilenme derecesi de farklılık arz etmektedir.

Turizm endüstrisinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir(Kozak ve diğ., 2008:39; Yağcı, 2007:13-15).

- Turizmde talep belli mevsimlerde yoğunlaşır ve kısa dönemde arz az esnekliği düşüktür.
- Turizm işletmelerinde (özellikle otelcilik endüstrisinde) sabit yatırımlar çok önemli bir yer tutmaktadır.
- Turizm hizmetlerinde kullanıcılar ürünü görmeden (katalog satışı) satın almaktadırlar, bu nedenle doğru bilgi verilmesi son derece önemlidir.
- Turizm hizmetlerinde insana insan ile hizmet edildiğinden, çalışanların iş motivasyonlarının sağlanması son derece önemlidir.
- Turizm hizmetleri yüksek sabit yatırım maliyeti gerektiren ve yapılan yatırımın geri dönüşünün uzun zaman aldığı hizmetlerdir.
- Turizmde talep siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelere aşırı duyarlıdır.
- Turizm hizmetlerinde çevre önemli bir faktördür.
- Turizm endüstrisi yılın 365 günü faaliyet gösteren bir endüstridir.

Yukarıda da belirtildiği üzere turizm endüstrisi fiziksel ürün üreten işletmelerden gerek üretim yöntemleri, gerek çalışma koşulları ve gerekse pazarlama açısından oldukça farklılık arz etmektedir.

3. Araştırmanın Tasarımı ve Bulguların Değerlendirilmesi

Kültür turizminin ön plana çıktığı Batı Karadeniz Bölgesinde, 2008 Yılı ekonomik krizinin, Bartın ve Karabük illerindeki otel işletmeleri üzerindeki etkileri ölçülmek istenmiştir.

Veri toplamada anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, anketi düzenleyen öğretim elemanları tarafından bizzat işletmelerdeki yetkili kişilerle yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Demografik verilerin haricindeki sorularda 5'li Likert Ölçeğine uygun sorular sorulmuştur. Anketler, işletme sahiplerine ya da işletme müdürlerine uygulanmıştır.

Çalışmanın evrenini Bartın ve Karabük illerindeki Turizm Bakanlığına bağlı konaklama tesisleri (Otel, butik otel, özel belgeli oteller) oluşturmaktadır. Anket 2010 Eylül ayı içinde gerçekleştirilmiştir.

Batı Karadeniz bölgesinde Turizm Bakanlığı tarafından denetlenen toplam yatak sayısı 5, 886'dır. Bu rakam Türkiye'deki toplam yatak sayısının %1,03'üdür. Bartın ve Karabük illerindeki turizm işletme belgeli toplam yatak sayısı 1,229'dur. Ankete katılan 33 işletmenin toplam yatak sayısı ise 918'dir. Bu oran ise ana kütleyle %75 oranında temsil etmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere Batı Karadeniz bölgesinin turistik işletme sayısının az olması ve bunlardan bazılarının ankete katılmak istememesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bu araştırmada söz konusu ön savlardan birincisi Kİ Kare Uygunluk testi ile, diğer 4 hipotez ise Ki-Kare bağımsızlık testi ile analiz edilerek geçerlilikleri sınanacaktır. Ki-Kare testinde H0 hipotezi "bağımsızlık vardır" (aralarında ilişki yoktur) ve H1 hipotezi ise "bağımsızlık yoktur"(aralarında ilişki vardır.) şeklinde kurulur(Özdamar,2002:486). Bu veriler ışığında hipotezler şunlardır.

1. Ho Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin krizden etkilenme dereceleri arasında fark yoktur.(Xi =Xe)

H1 Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin krizden etkilenme dereceleri arasında fark vardır. (Xi ≠Xe)

2. Ho Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin büyüklüğü ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki yoktur.

H1 Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin büyüklüğü ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki vardır.

3. Ho Bartın ve Karabük yöresi otel işletmeleri yöneticilerinin eğitim seviyesi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki yoktur.

H1 Bartın ve Karabük yöresi otel işletmeleri yöneticilerinin eğitim seviyesi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki vardır.

4. Ho Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin hedef müşteri kitlesi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki yoktur.

H1 Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin hedef müşteri kitlesi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki vardır.

5. Ho Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin faaliyet süresi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki yoktur.

H1 Bartın ve Karabük yöresindeki otel işletmelerinin faaliyet süresi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki vardır.

Yapılacak olan tüm istatistiksel değerlendirmelerde önem seviyesi $X=0.05$ olarak alınıp, sonuçların önemli olup olmadığına bu anlam seviyesinde karar verilecektir.

4. Verilerin Değerlendirilmesi ve Uygulanan Analizler

Analiz sonuçları aşağıda yer alan güvenilirlik kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Cronbach Alpha değeri 0,736 olarak bulunmuştur. Bu verilere göre, ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

$0.00 \leq X \leq 0.40$	Ölçek güvenilir değil
$0.40 \leq X \leq 0.60$	Ölçek güvenilirliği düşük
$0.60 \leq X \leq 0.80$	Ölçek oldukça güvenilir
$0.80 \leq X \leq 1.0$	Yüksek derecede güvenilir.

Çalışmada, değişkenlerin toplam korelasyonla olan ilişkisine de bakılmış olup negatif bir ilişki bulunmamıştır. Bunun sonucu olarak da çalışmada yer alan değişkenlerin iç tutarlılığının yeterli olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmada anket sayısının $n=33 > 30$ olduğundan dolayı parametrik testlerin kullanılması uygun görülmüştür. Verilerin normal dağılımdan gelip gelmediği “Tek Örnek Kolmogorov-Smirnov” (One Sample Kolmogorov-Smirnov) testi ile sınanmış olup, verilerin normal dağılımda geldiği ($p < 0.50$) görülmüştür.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Çalışma süresi	Kriz dönemlerinde krizden çıkma ile ilgili görüşünüz ?	Kriz dönemlerinde çalışanlarınıza ücret kesintisi uyguluyormusunuz?	Krizleri önlemeye yönelik yürütülen çalışmalar	İşletmenizde uyguladığınız tasarruf tedbirleri ?	Kriz Döneminde kapasite kullanım oranı ne miktarda arttı?	Krizden Etkilenme Derecesi
Kolmogorov-Smirnov Z	1,647	1,580	2,521	2,145	2,855	1,754	1,445
Asymp. Sig. (2-tailed)	,009**	,014*	,000**	,000**	,000**	,004**	,031*

* $p < 0.05$ önemli

** $p < 0.01$ çok önemli

Parametrik olmayan testlerin bir dağılıma uygun olması onun gücünü artırır ancak, bu şart değildir. Parametrik olmayan testler parametreye, belirli bir dağılıma ve varyansa dayanmadan işlemler yapan ve genellikle veriler yerine onların sıralama puanlarını kullanarak işlem yapan esnek istatistiksel yöntemlerdir (Özdamar, 2002:480).

Çalışmada toplamda sadece 5 değişkenin olması nedeni ile ayrıca bir faktör analizine tabi tutulmaya ihtiyaç duyulmamıştır.

Gözlenen frekansların belirli bir hipoteze uygun olup olmadığını belirlemek, ayrıca herhangi bir teorik dağılıma bu gözlenen frekansların uyum gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Ki-Kare uygunluk testi yapılır(Kartal,1998;103)

Bu çalışmada ise denekler tarafından verilen cevapların ortalamalarının bir birinden farklılık gösterip göstermedikleri araştırılmıştır. Çalışmada hiç etkilenmedim cevabının olmaması nedeni ile cevaplar arasında anlamlı bir fark beklenebilir.

Parametrik olmayan testler arasında tek örneklem içinde iki değişkenin bir biri ile olan ilişkisini inceleyen ve yaygın olarak kullanılan testlerden biri Ki Kare Bağımsızlık testidir. Bu testte anlamlık satırındaki P değerine bakılır. Eğer bu değer %5'in altında ise, iki değişken arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde ilişki olduğu anlamına gelir.

Ki Kare testi ile değişkenler arasındaki ilişkinin var olup olmadığı saptanabilir ancak bu ilişkinin yönünü ve gücü hakkında yorum yapılamaz. Bu nedenle testler sırasında, ilişkinin gücü ve yönü hakkında bilgi verebilecek olan birliktelik ölçüleri kullanılmıştır. Sınıflama ölçeğine sahip değişkenler arasındaki ilişkinin niteliğinin saptanmasında Lambda, Sıralama ölçeğine sahip değişkenler için ise Gamma birliktelik ölçüleri kullanılmıştır. Her iki birliktelik ölçüsü de -1 ile +1 arasında değer alır. Bu değer +1'e yaklaştıkça aradaki değerlerin şiddetinin arttığını ve ilişkinin pozitif olduğunu gösterir, -1'e yaklaştıkça da aralarında negatif korelasyonun şiddeti artar. Anlamlılık değeri P ve birliktelik değeri "value" olarak ifade edilecektir.

Ki-Kare analizinin yapılabilmesi için oluşturulan çapraz tablolardaki her bir hücre için beklenen teorik frekans değerinin 5'in altına düşmemesi gerekmektedir. Ancak yapılan analizlerin bazılarında bu değerlerin 5'in altına düşmesi nedeni ile bazı değişkenlerde satır/sütun birleşmelerine gidilmiş ve analiz yeni oluşturulan bu tablolar üzerinden yeniden yapılmıştır. Örneğin yapılan ankette "krizden ne derecede etkilendiniz?" sorusuna, 1=hiç etkilenmedim, 2=az etkilendim, 3=orta derecede etkilendim ve 4 = çok etkilenmedim şıkları cevap seçenekleri olarak belirlenmiştir. Ancak Ki-Kare

beklenen değer tablosundaki beklenen değerlerin 5'in altına düşmesi üzerine, birbirine yakın satır ve sütunları birleştirilerek 2*2 lik çapraz tablo oluşturulmuş ve bu tablo üzerinden analiz tekrar yapılmıştır (Özdamar, 2002;501). Yeni tablo ise: 1=etkilenmedim – az etkilendim ve 2 = etkilendim – çok etkilendim şeklinde oluşmuştur.

Kı-Kare analizinde 2*2 çapraz tabloların incelendiğinde, tüm gözelerdeki teorik (beklenen) değerler 25 ve üstü olursa “Pearson Kikare Testi”, herhangi bir gözede ki teorik değer 5-25 arasında olursa “Yates Kikare Testi (Continuity Correction)” ve herhangi bir gözede ki değer 5'in altında olursa “Fisher Kikare (Exact Kikare)” testinin uygulanması gerekir(Özdamar, 2002;488).

5. Bulgular ve Değerlendirmeler

Çalışma konusuyla ilgili olarak 34 tane otel işletmesi yetkilerine anket uygulanmıştır. Bunlardan 1 tanesinin cevaplarının eksik olması ve sadece bir frekansa yönelmesi nedeniyle anketten çıkarılmış ve analiz 33 denek üzerinden yapılmıştır.

Toplanan verilen SPSS 18 programı aracılığıyla analize tabi tutulmuş ve yorumlar bu analiz sonuçları üzerinden yapılmıştır.

Bağımlı değişken olarak krizden etkilenme derecesi esas alınmış olup, krizden etkilenme derecesi ortalama 2.7576 ± 0.1233 olarak bulunmuştur. Anketi cevaplayan deneklerden 13 kişi “az etkilendim”, 15 kişi “orta derecede etkilendim” ve 5 kişi ise “çok etkilendim” şeklinde cevap vererek ortalamaya katkıda bulunmuşlardır.

Tablo1: Ankete Katılan İşletmeler Hakkında Bilgiler

Demografik Özellikler		f (frekans)	%
Cinsiyet	Bay	27	81.8
	Bayan	6	18.2
	TOPLAM	33	100,0
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	5	15.2
	Lise ve dengi	8	24.2
	Ön lisans	7	21.2
	Lisans	13	39.4
	TOPLAM	33	100,0
İşletmenin Oda Sayısı	1-20 Oda	17	51.52
	21 ve üstü	16	48.48
	TOPLAM	33	100,0
İşletmedeki Pozisyon	İşletme Sahibi	13	39.4
	İşletme Yöneticisi	20	60.6
	TOPLAM	33	100,0
Faaliyet Süresi	0-10 yıl	17	51,5
	11 yıl ve üstü	16	48,5
	TOPLAM	33	100,0
İşletmenin Hukuki Yapısı	Kişî İşletmesi	11	33.3
	Adi Ortaklık	1	3.0
	Ltd. Şti	18	54.5
	Anonim Şirket	2	6.1
	Diğer	1	3.0
	TOPLAM	33	100,0

Hipotez 1.

Öncelikle ankete katılan işletme yöneticilerinin krizden etkilenme derecesi değişkenine verdikleri cevapların ortalaması 2.7576 dır. 2*2 tablosu için revize edilmiş verilerin ortalaması ise 1.6061 dir. Deneklerden hiç biri hiç etkilenmedim dememişlerdir. 13 denek az etkilendim, 15 denek etkilendim ve 5 denek ise çok etkilendim cevaplarını vermiştir. Bu verilere bakarak genel anlamda işletmelerin krizden etkilendikleri söylenebilir.

Bunun yanında verilerin Ki-Kare Uygunluk Testi ile yapılan analizinde 0.05 anlamlık düzeyinde cevap ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir($p < 0.05$). Dolayısıyla H_0 hipotezi ret edilerek H_1 hipotezi kabul edilir.

“Hiç etkilenmedim” şikkını işaretleyen olmadığı için cevaplar arasındaki bu farkın anlamlı olması beklenen bir durumdur. Buradan krizden etkilenme

derecesi hakkında yorum yapılamasa da, genel anlamda işletmelerin krizden etkilendikleri söylenebilir.

Test Statistics

	Krizden Etkilenme Derecesi
Chi-Square	17,788 ^{a**}
Df	3
Asymp. Sig.	,000

a. 0 cells (,0%) have expected frequencies less than 5. The minimum expected cell frequency is 8,3. **p<0.01 çok önemli

Hipotez 2

İşletmenin büyüklüğü (büyüklük olarak oda sayısı baz alınmıştır) ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişkinin olup olmadığı sorgulanmıştır. Beklenen en küçük değer 5.12 olarak ölçülmüştür. Bu değer Yates Kikare Testine(continuity Correction) bakılması gerektiğini belirtir. Aşağıdaki tablodan görülebileceği gibi bir ilişki olduğu (p= 0.001) görülmektedir. Birliktelik ölçüsü olan gamma değeri ise (value = -0.899) bu ilişkinin oldukça güçlü olduğunu göstermektedir. Bu ilişki ise oda sayısı arttıkça krizden etkilenme derecesinin azalması şeklindedir. Dolayısıyla küçük işletmeler krizden daha fazla etkilenmiştir. (1= 20 oda ve altı, 2=21ve üstü).

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	12,654 ^a	1	,000**		
Continuity Correction ^b	10,193	1	,001**		
Likelihood Ratio	13,298	1	,000**		
Fisher's Exact Test				,001**	,00**
N of Valid Cases ^b	33				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,12. b. Computed only for a 2x2 table (*p<0.05 önemli,**p<0.01 çok önemli)

Hipotez 3.

Yapılan analiz sonucundan aşağıdaki Chi – Square Tests tablosundan da görüleceği gibi müşteri profili ile krizden etkilenme derecesi arasında da anlamlı bir ilişkinin olduğu ($p=0.014$) görülmektedir. Value (gamma) değeri ise (-0.800) bu ilişkinin çok güçlü olduğunu ve müşteri profili yabancı olanların krizden daha az etkilendiği göstermektedir (1 yerli, 2 yabancı).

Krizin yabancı kaynaklı olması ve görece olarak yabancı ülkelerin daha fazla ekilenmiş olacağı tahmininden hareketle hedef müşteri kitlesi yabancı turist olan işletmelerin krizden daha fazla etkileneceği tahmin edilmişti. Ancak analiz bunun aksine göstermektedir. Bu bölgede kültür turizminin etkin olması, bölgeye olan yabancı turist talebinin uzak doğu (özellikle Japonya) kaynaklı olması, Ho hipotezinin reddini gerektirmiştir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	7,998 ^a	1	,005**		
Continuity Correction ^b	6,069	1	,014**		
Likelihood Ratio	8,187	1	,004**		
Fisher's Exact Test				,010*	,007**
N of Valid Cases ^b	33				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,12. b. Computed only for a 2x2 table(* $p<0.05$ önemli, ** $p<0.01$ çok önemli)

Hipotez 4

Yöneticilerin eğitim seviyesi ile krizden etkilenme derecesi arasında ilişki olup olmadığı araştırılmış, ancak 0.05 anlamlılık düzeyinde aralarında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.($p=0.237$)

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	2,392 ^a	1	,122		
Continuity Correction ^b	1,397	1	,237		
Likelihood Ratio	2,480	1	,115		
Fisher's Exact Test				,159	,118
N of Valid Cases ^b	33				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,12.

Hipotez 5

Yapılan bir diğer analizde ise işletmelerin faaliyet süresi ile krizden etkilenme derecesi arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Burada da Yates testine bakıldığında ($p=0.046$) değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Birliktelik ölçüsü ise (0.722) değişkenler arasındaki ilişkinin güçlü olduğunu göstermektedir. Buna göre sektörde faaliyet süresi arttıkça işletmelerin krizden daha az etkilendiği görülmektedir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	5,544 ^a	1	,019*		
Continuity Correction ^b	3,993	1	,046*		
Likelihood Ratio	5,774	1	,016*		
Fisher's Exact Test				,032*	,022*
N of Valid Cases ^b	33				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,30. b. Computed only for a 2x2 table (* $p<0.05$ önemli,)

Sonuç

Endüstri yapısı itibarı ile otelcilik sektörü, zorunlu harcama grupları arasında yer alması dolayısıyla, kriz süreçlerinde en fazla etkilenen sektörler arasında yer almaktadır. Anketin yapıldığı Bartın ve Karabük illerine yönelik turistik talep daha ziyade kültür turizmine yöneliktir.

Krizden etkilenmeyle ilgili olarak, anketi cevaplayan deneklerden 13 kişi (veya işletme) “az etkilendim”, 15 kişi “orta derecede etkilendim” ve 5 kişi ise “çok etkilendim” şeklinde beyan ortaya koymuşlardır. Bu manada bölgedeki turistik tesislerin krizden etkilendikleri ancak bu etkilenmenin çok ciddi bir etki yaratmadığı ortaya çıkmaktadır. Yine ankette oda sayısı olarak büyük olan tesislerin, oda sayısı küçük olanlara göre krizden daha az etkilendikleri belirlenmiştir. Bunu büyük otellerin, grup turlarla çalışma imkânlarına bağlamak mümkündür. Ölçülmek istenen bir diğer husus ise, müşteri profili (yerli ve yabancı turist) ile krizden etkilenme arasında bir ilişki olup olmayacağıyla ilgilidir. Sanılanın aksine yabancı turistlerin kriz sürecinde bölgeye olan taleplerinde bir azalmanın olmadığı belirlenmiştir. Bunu ise, özellikle Japon turistlerin, bölgeye olan özel ilgileriyle açıklamak mümkündür. Yöneticilerin eğitim seviyesi ile krizden etkilenme dereceleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Sektörde uzun süredir faaliyet gösteren firmalar krizden daha az etkilenmişlerdir. Bunu ise, sektörde uzun süreli olmanın getirdiği müşteri portföyünün genişliğine bağlamak mümkündür.

Kaynakça

- Acar, M. (2009). “Küresel Finansal Kriz ve Türkiye’ye Etkileri”. Çerçeve Dergisi, 4, 18-25.
- Can, H. (1997). Organizasyon ve Yönetim. Siyasal Kitabevi. Ankara.
- Can, H. (2002). Organizasyon ve Yönetim (6. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.
- Kartal, M. (1998). Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri Parametrik ve Nonparametrik Testler. Erzurum: Şafak Yayınevi.
- Kazım, Ö. (2002). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi-1. İstanbul: Kaan Kitabevi.
- Kozak, N. Kozak, M.A. ve Kozak M. (2008). Genel Turizm; İlkeler ve Kavramlar. Ankara: Detay Yayıncılık.
- L. Ian M. (200). “How to Keep a Crises from Happening”. Harvard Management Update, 5 (12), 26-34.

- Mitroff, I. ve Pearson, C. (1993). *Crisis Management: A Diagnostic Guide for Improving your Organization's Crisis-Preparedness*. San Francisco: Jossey, Bass Publishers.
- Olalı, H. ve Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Sausmarez, N. (2007). "Crisis Management: Tourism and Sustainability". *Journal of Sustainable Tourism*, 15 (6), 700 – 712.
- Sikich, Geary W. (2002). *Crisis Management Planning*. Logical Management Systems, Corp.
- Torrington, D. Jane W. ve Kirsty J. (1989). *Effective Management. People and Organization*. Englewood Cliffs: Prentice Hall Inc.
- Yağcı, Ö. (2007). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.